

Konrad Pawłowski

Słowenia: wybory do Parlamentu Europejskiego i referenda konsultacyjne

9 czerwca 2024 r. w Słowenii odbyły się wybory do Parlamentu Europejskiego. Wyniki głosowania pokazują, że większość miejsc w przyszłym PE – tj. pięć z dziewięciu mandatów przypadających Słowenii – obsadzą przedstawiciele centroprawicowych partii opozycyjnych. Trzy mandaty przypadły przedstawicielom rządzącej, centrolewicowej koalicji GS, SD i Lewicy. Wyniki wyborów odzwierciedlają obecny układ sił na słoweńskiej scenie politycznej, widoczne w perspektywie ostatnich kilkunastu miesięcy spadające poparcie społeczne dla obozu władzy oraz utrzymujące się, relatywnie wysokie poparcie dla opozycyjnej SDS. Wraz z wyborami przeprowadzono również głosowanie w referendach konsultacyjnych, zorganizowanych przez rząd Słowenii.

Wyniki wyborów do PE. W Słowenii w wyborach do PE o dziewięć mandatów ubiegało się 98 kandydatów. W wyniku głosowania cztery mandaty uzyskali przedstawiciele opozycyjnej, liberalno-konserwatywnej Słoweńskiej Partii Demokratycznej (*Slovenska demokratska stranka*, SDS). Partie polityczne tworzące obecną, liberalno-lewicową koalicję rządową¹ zdobyły łącznie trzy mandaty: dwa otrzymali kandydaci Ruchu Wolności (*Gibanje Svoboda*, GS), zaś jeden przedstawiciel Socjaldemokratów (*Socialni demokrati*, SD). Jeden mandat otrzymał przedstawiciel opozycyjnej, konserwatywnej i chadeckiej partii Nowa Słowenia – Chrześcijańscy Demokraci (*Nova Slovenija – krščanski demokrati*, N.Si). Jeden mandat w PE przypadł także kandydatowi opozycyjnej, powstałej w 2022 r. zielono-lewicowej partii Wiosna (*VESNA – zelena stranka*)². Frekwencja wyborcza wyniosła 41,45% i była to najwyższa frekwencja w historii wyborów do PE w Słowenii³.

Tab. 1. Słowenia: wyniki wyborów do PE z 9 czerwca 2024 r.

Posłowie do PE X kadencji (2024-2029)	Partia polityczna / uzyskane poparcie (% głosów)
Romana Tomc, Milan Zver, Branko Grims, Zala Tomašič	SDS / 30,64%
Irena Joveva, Marjan Šarec	GS / 22,16%
Vladimir Prebilič	VESNA / 10,52%
Matjaž Nemeč	SD / 7,74%
Matej Tonin	N.Si / 7,66%

Oprac. własne.

¹ Po wyborach z 2022 r. koalicję tę tworzą: Ruch Wolności (*Gibanje Svoboda*, GS), Socjaldemokraci (*Socialni demokrati*, SD) i Lewica (*Levica*).

² Republika Slovenija, Državna volilna komisija, *Izidi glasovanja*, 12.06.2024.

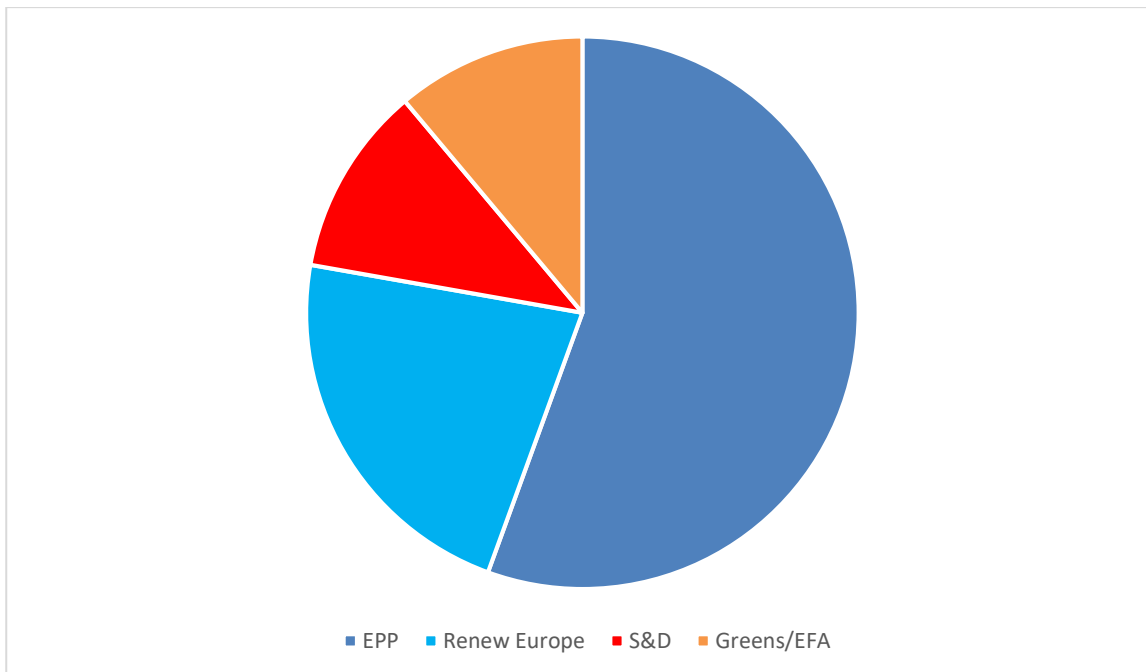
³ W 2004 r. frekwencja ta wyniosła 28,35%, w 2009 r. – 28,37%, w 2014 r. – 24,55%, a w 2019 r. – 28,89%.

Tab. 2. Słoweńskie partie polityczne w PE: liczba mandatów w PE IX i X kadencji oraz członkostwo w grupach politycznych

Partia polityczna	2019-2024	Grupa polityczna	2024-2029	Grupa polityczna
Słoweńska Partia Demokratyczna (<i>Slovenska demokratska stranka, SDS</i>)	2	EPP	4	EPP
Słoweńska Partia Ludowa (<i>Slovenska ljudska stranka, SLS</i>)	1	EPP	0	n.d.
Ruch Wolności (<i>Gibanje Svoboda, GS</i>)	2	Renew Europe	2	Renew Europe
Socjaldemokraci (<i>Socialni demokrati, SD</i>)	2	S&D	1	S&D
Nowa Słowenia – Chrześcijańscy Demokraci (<i>Nova Slovenija – krščanski demokrati, N.Si</i>)	1	EPP	1	EPP
Wiosna (<i>VESNA – zelena stranka</i>)	n.d.	n.d.	1	Greens/EFA

Oprac. własne.

Rys. 1. Europosłowie ze Słowenii: członkostwo w grupach politycznych PE X kadencji

Oprac. własne.

Referenda konsultacyjne. Do wyższej niż w poprzednich latach frekwencji wyborczej przyczynił się zapewne fakt, że 9 czerwca w Słowenii wraz z wyborami do PE odbyły się również cztery referenda konsultacyjne, zorganizowane przez rząd⁴. Pytania referendalne dotyczyły ważnych kwestii społecznych i światopoglądowych tj.: (1) możliwości zalegalizowania uprawy i przetwarzania konopi indyjskich do celów medycznych; (2) prawa do uprawy i posiadania konopi indyjskich do ograniczonego użytku osobistego; (3) zmian w prawie wyborczym, polegających na wprowadzeniu preferencyjnej ordynacji wyborczej w wyborach do Zgromadzenia Państwowego; oraz (4) prawa do pomocy w dobrowolnym zakończeniu życia (tj. prawa do eutanazji).

Wyniki głosowania pokazały, że większość wyborców – choć w różnym stopniu – opowiedziała się za zmianami w prawie krajowym, wynikającymi z pytań referendalnych. Za wprowadzeniem głosowania preferencyjnego w wyborach parlamentarnych było bowiem 70,85% wyborców (przeciw 29,15%), za możliwością uprawy i przetwarzania konopi indyjskich do celów medycznych – 66,66% (przeciw 33,34%), za uprawą i posiadaniem konopi indyjskich do ograniczonego użytku osobistego – 51,53% (przeciw 48,47%), zaś za prawem do eutanazji – 54,83% (przeciw 45,17%)⁵.

Niespójne stanowisko obozu władzy i krytyka ze strony opozycji. Zwolennikiem zorganizowania referendów konsultacyjnych przy okazji wyborów do PE był GS, a rozwiązanie to – jak wskazywał premier Robert Golob (GS) – miało także na celu zachęcenie jak największej liczby osób do głosowania w wyborach europejskich. Stanowiska tego nie podzielały jednak partie koalicyjne. W efekcie w czasie głosowania w Zgromadzeniu Państwowym 25 kwietnia 2024 r. współrządzająca Lewica z rezerwą poparła ideę organizacji referendów, zaś SD wstrzymali się od głosu. Przeciwno organizacji referendów – z dwoma wyjątkami – zagłosowali posłowie SDS i N.Si⁶.

Przedstawiciele partii opozycyjnych – od liberalno-konserwatywnej SDS po zielono-lewicową Wiosnę – i niektórzy słoweńscy eksperci argumentowali jednak, że:

- GS dążył do organizacji referendów w celu wzmocnienia własnego wizerunku politycznego, zmobilizowania liberalno-lewicowego elektoratu i zwiększenia poparcia dla tej partii w wyborach do PE,
- organizacji referendów nie poprzedziła kompleksowa i potrzebna debata merytoryczna z udziałem środowisk eksperckich,
- w czasie kampanii wyborczej do PE zagadnienia istotne dla przyszłości UE (np. kwestie migracyjne czy zielona transformacja) zostały *de facto* zdominowane przez tematy krajowe, nie dotyczące spraw europejskich⁷,
- referenda mogłyby odbyć się w listopadzie 2024 r., wraz z planowanym referendum w kwestii budowy nowego reaktora jądrowego w Krško.

Wnioski. Wybory do PE w Słowenii przyniosły sukces opozycyjnym partiom centroprawicowym, które uzyskały łącznie pięć mandatów, zaś partie centrolewicowe – cztery mandaty. Zgodnie z przewidywaniami zwycięzcą wyborów do PE – po raz czwarty z kolei – jest SDS. Wybory te okazały się również sukcesem dla partii Wiosna, która uzyskała trzeci wynik wyborczy (10,52%), wyprzedzając wchodzące w skład koalicji rządowej partie SD (7,74%) i Lewica (4,75%). Prowadzi to do wniosku, że w przyszłych wyborach parlamentarnych Wiosna może przyciągnąć część rozczarowanego, liberalno-lewicowego elektoratu.

Tłem politycznym wyborów do PE w Słowenii jest rywalizacja polityczna między rządzącą liberalno-lewicową koalicją *na czele z GS* oraz największą partią opozycyjną, liberalno-konserwatywną SDS, która na przestrzeni lat

⁴ Każdy wyborca sam decydował, czy weźmie udział w poszczególnych referendach konsultacyjnych. Zdecydowana większość obywateli wzięła udział zarówno w wyborach do PE, jak i w referendach, w których – w każdym z osobna – uczestniczyło 41,30% uprawnionych do głosowania.

⁵ Republika Slovenija, Državna volilna komisija, *Volitve / Elections*, 12.06.2024.

⁶ B. Eržen, *Kaj morate vedeti o trojčku posvetovalnih referendumov*, Delo, 25.04.2024.

⁷ Podobnie argumentowała minister spraw zagranicznych Tanja Fajon (SD), która wskazywała, że w czasie kampanii wyborczej zbyt mało uwagi poświęcono sprawom europejskim, istotnym ze względu na szereg wyzwań stojących obecnie przed UE.

wyraźnie skreśliła w prawą stronę sceny politycznej i prezentuje obecnie stanowisko osadzone w nurcie tzw. eurorealizmu, nierzadko wyrażając poglądy na sprawy europejskie bliskie wizji węgierskiego Fideszu czy obozu polskiej Zjednoczonej Prawicy.

Jakkolwiek obecnej koalicji rządowej udało się zachęcić obywateli do głosowania, faktyczna przegrana obozu władzy potwierdza dostrzegalne na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy spadające poparcie społeczne dla partii tworzących rząd premiera R. Goloba oraz utrzymujące się, relatywnie wysokie poparcie dla SDS, największej centroprawicowej partii politycznej⁸. Badania opinii publicznej pokazują jednocześnie, że słabnąca popularność GS prowadzi do wzrostu liczby wyborców niezdecydowanych i nie oznacza automatycznego wzrostu poparcia społecznego dla SDS. Oznacza to, że żadna z głównych sił na scenie politycznej Słowenii nie może być pewna tego, że obejmie ster władzy po kolejnych wyborach parlamentarnych, które odbędą się w 2026 r.

Zapowiedź przeprowadzenia kolejnych reform i organizacja referendów konsultacyjnych, których treść odzwierciedlała oczekiwania części liberalnego i lewicowego elektoratu, wpisują się w działania GS na rzecz rewitalizacji wizerunku partii i odbudowy poparcia społecznego dla tego ugrupowania.

Jakkolwiek większość obywateli poparła propozycje zawarte w pytaniach referendalnych, w przypadku liberalizacji dostępu do konopi indyjskich oraz prawa do eutanazji różnica między zwolennikami i przeciwnikami zmian prawnych była faktycznie niewielka. Pokazało to, że słoweńskie społeczeństwo pozostaje w tych kwestiach faktycznie podzielone, a poparcie lub sprzeciw wobec propozycji zmian poddanych pod głosowanie w ramach referendów nie przekłada się w prosty sposób na poparcie dla poszczególnych partii politycznych⁹.

Ze względu na charakter konsultacyjny wynik referendów nie jest prawnie wiążący, a projekty zmian prawnych dotyczących zagadnień referendalnych będą podlegały dalszemu przygotowaniu i procedowaniu. Z uwagi na kontrowersje społeczne, krytykę ze strony części środowiska lekarskiego i ekspertów oraz sprzeciw opozycji politycznej możliwość wprowadzenia nowych regulacji prawnych w kwestii konopi indyjskich oraz legalizacji eutanazji pozostaje w praktyce ograniczona.

Last but not least, w tygodniu poprzedzającym wybory do PE rząd Słowenii zdecydował o oficjalnym uznaniu Palestyny. Według niektórych ekspertów słoweńskich działanie to mogło w pewnym stopniu wpłynąć na wzrost popularności GS w wyborach europejskich oraz osłabić poparcie dla SDS, która sprzeciwiła się takiemu uznaniu¹⁰.

⁸ Badania ankietowe z kwietnia 2024 r. pokazują, że największym poparciem społecznym cieszy się opozycyjna SDS (23%). Kolejne miejsca zajmują GS (15%), SD (5,4%), N.Si (5,3%) i Lewica (2,9%). Spadek poparcia dla GS i jej koalicjantów wynika zapewne z przekonania części społeczeństwa o niespełnieniu obietnic wyborczych, w tym zapowiedzianej reformy państwa. Wizerunku rządu nie poprawiają również kolejne nieporozumienia w ramach koalicji. Zob.: *Anketa Dela: Padanje podpore vladi in DZ-ju se je ustavilo*, RTV SLO, 08.04.2024.

⁹ B. Hočevár, *Matjaž Han po preštetih glasovih: Koalicija je doživela poraz*, Delo, 09.06.2024.

¹⁰ U. Esih, *Svoboda trdi, da je stranka dosegla vse svoje volilne cilje*, Delo, 09.06.2024.